

Ontcijfert 35

“Werkloos én werkzoekend?”

Maandelijks worden door verschillende instanties nieuwe werkloosheidscijfers gepubliceerd. De diverse definities leiden echter tot sterk uiteenlopende cijfers. Zo is er een groot verschil tussen de administratieve telling van VDAB en de ramingen van Eurostat op basis van enquêtes. De verschillen in aantallen werklozen variëren sterk met de leeftijd: ze zijn eerder beperkt bij de jongeren (16% minder volgens Eurostat) maar zeer groot bij de oudere werklozen (57% minder).

In deze ‘VDAB Ontcijfert’ bekijken we enkele definities en focussen op de verschillen tussen VDAB en Eurostat op vlak van de werkloosheidsgraad en het aantal werklozen.

Werkzoekenden met inschrijving versus werklozen met uitkering

De maandelijkse cijfers van VDAB (uitsluitend voor het Vlaamse gewest) zijn gebaseerd op de inschrijving van werkzoekenden, die al of niet uitkeringsgerechtigd kunnen zijn. Het betreft een administratieve telling van de officieel ingeschreven populatie niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Iedereen kan zich bij VDAB inschrijven, zowel na studies, na of tijdens arbeidsprestaties als na een periode van inactiviteit. Binnen de groep van niet-werkende werkzoekenden zijn er vier grote categorieën, waarvan de ‘werkzoekenden met een werkloosheidsuitkeringsaanvraag¹’ (vooral na arbeidsprestaties) en de ‘werkzoekenden tijdens hun beroepsinschakelingstijd’ (vooral jongeren na studies) de belangrijkste zijn.

De federale RVA publiceert voor alle gewesten maandelijks administratieve werkloosheidscijfers, gebaseerd op de uitgevoerde betalingen voor werklozen die één of andere uitkering krijgen. Het betreft hier niet enkel niet-werkende werkzoekenden zoals bij VDAB, maar ook categorieën met een uitkering die niet op zoek zijn naar een job b.v.b. loopbaanonderbreking.

Ook Eurostat, de statistische dienst van de EU, becijfert het aantal werkzoekenden, waarbij noch een officiële inschrijving (VDAB) noch een uitkering (RVA) van belang zijn. In de steekproefenquêtes (bij toevallig gekozen huishoudens) baseert Eurostat zich op de definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Deze definieert werklozen als personen die geen job hebben, actief naar werk zoeken en snel beschikbaar zijn om te beginnen werken. Deze drie criteria zijn strikt bepaald: men mag geen enkel uur betaalde arbeid verrichten, men moet binnen 2 weken beschikbaar zijn om te werken en men moet tijdens de laatste 4 weken werk gezocht of gevonden hebben.

De universele ILO-definitie garandeert wel een ‘vergelijkbaarheid in tijd en ruimte’, maar de (subjectieve) bevraging en respons alsook de steekproef zorgen ervoor dat het om benaderende ramingen gaat. Het vergelijken van populatie-cijfers (VDAB) en steekproef-extrapolaties (Eurostat) geeft een zekere foutenmarge.

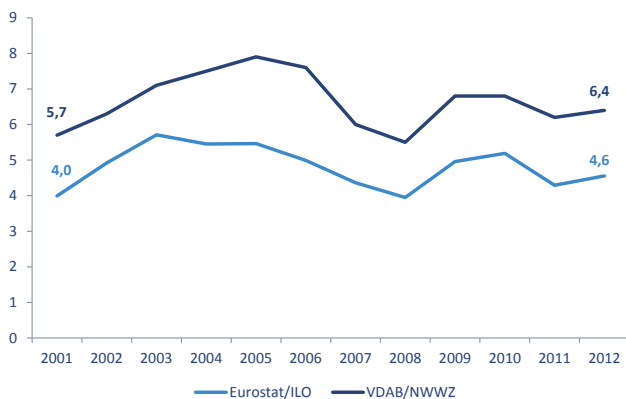
Grote verschillen in de totale werkloosheidsgraad

Figuur 1 toont de evolutie van de *totale* werkloosheidsgraad op basis van de definitie van VDAB (NWWZ) en van Eurostat (EAK). De werkloosheidsgraad is de verhouding tussen het aantal werklozen (teller) en de beroepsbevolking (noemer). Die beroepsbevolking bestaat uit de som van het aantal werkenden en het aantal werklozen. Ook de berekening van de beroepsbevolking gebeurt voor beide instanties op verschillende wijze en heeft enige invloed, maar de procentuele verschillen tussen beide benaderingen zijn minder groot dan de verschillen in het aantal absolute werklozen.

¹ De beslissing van de toekenning van een uitkering ligt bij RVA.

Figuur 1 Evolutie van de *totale* werkloosheidsgraad (15-64 jaar) op basis van de Eurostat/ILO-definitie en de VDAB/NWWZ-definitie (Vlaams Gewest; 2001-2012)

De figuur leidt tot volgende vaststellingen:

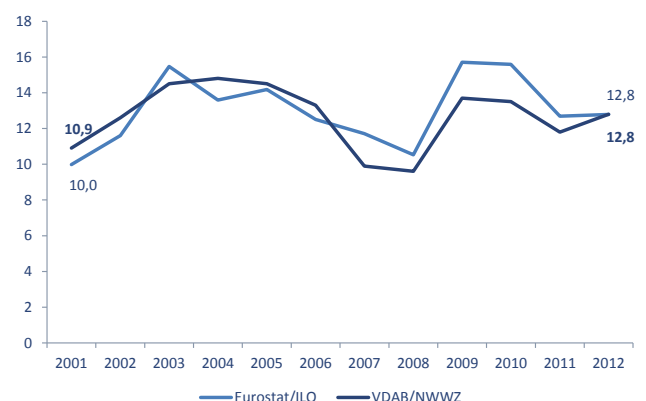
1. Vooreerst ligt de werkloosheidsgraad op basis van het aantal NWWZ (VDAB) ieder jaar een stuk hoger dan deze van Eurostat. De belangrijkste oorzaken zijn te vinden bij de strikte ILO-definitie: geen enkel uur arbeid verrichten, actief werk zoeken en beschikbaar zijn binnen een bepaalde termijn. Er zijn verschillende redenen waarom ingeschreven werkzoekenden hieraan (tijdelijk) niet beantwoorden: ze kunnen een korte periode ziek zijn, een korte opleiding volgen, in een transitiefase zitten (bvb. al of niet verder studeren?), maar ook gewoon niet actief (genoeg) naar werk zoeken omdat ze bvb. ontmoedigd zijn of de kans op 'succes' te laag achten. Daarnaast zijn er nog een aantal 'technische' factoren die het verschil verklaren: werkzoekenden die al een (tijdelijke) job hebben, worden niet meteen uitgeschreven bij VDAB, terwijl zij in de enquête verklaren dat ze intussen aan het werk zijn.
2. De beide evoluties vertonen toch een zeer gelijkaardig patroon gedurende de ganse periode 2001-2012, met een duidelijk conjunctureel-golvende beweging. Het verschil tussen beide indicatoren is vrij constant (gemiddeld 1,8 procentpunt), zeker sinds 2007. De grotere afstand in de periode 2004-2006 is een gevolg van de sterke toename van het aantal ingeschreven oudere werklozen (vanaf 50 jaar) bij VDAB. Dit kadert in de 'verplichte activering' waarbij de leeftijdsgrens voor vrijstelling opgetrokken werd. Het effect op de 'spread' tussen beide cijfers verdween opnieuw in 2007, hoewel de leeftijdsgrens voor vrijstelling niet verlaagd werd en ook een deel van de bruggepensioneerden meegeteld wordt.

Sinds de crisis van 2008 is er geen convergentie tussen beide indicatoren, noch op basis van de absolute aantallen (cf. infra) noch op basis van de werkloosheidsgraad.

Kleinere verschillen bij de jongeren

Bij de jongeren vertoont de evolutie van beide indicatoren een volledig ander beeld (figuur 2). De verschillen tussen de werkloosheidsgraden bij de jongeren zijn veel kleiner. Het gemiddelde verschil bedraagt slechts één procentpunt en dit betekent gezien de relatief hoge jeugdwerkloosheidsgraad zowel absoluut als relatief een klein verschil. Tot 2006 lag de VDAB-jeugdwerkloosheidsgraad doorgaans iets hoger dan deze van Eurostat, maar sinds 2007 komt Eurostat iets hoger dan de VDAB-werkloosheidsgraad. Het verschil liep zelfs op tot 2 pptn. in volle crisisperiode (2009-2010), maar daalde dan weer tot zelfs nihil in 2012. Deze beperkte en in de tijd wisselende verschillen in werkloosheidsgraad reflecteren dus niet noodzakelijk evoluties in het 'zoekgedrag' van jonge werkzoekenden maar eerder de verschillende meetmethodes.

Figuur 2 Evolutie van de jeugdwerkloosheidsgraad (15-24 jaar) op basis van de ILO/EAK-definitie en de VDAB/NWWZ-definitie (Vlaams Gewest; 2001-2012)

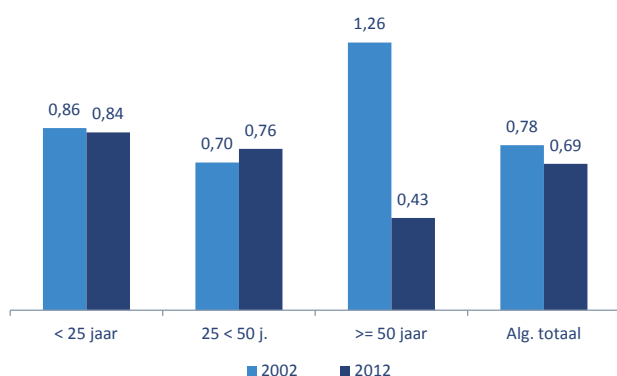
De kleinere verschillen tussen beide werkloosheidsgraden blijken uiteraard ook uit de *absolute aantallen* werklozen op basis van beide definities. In 2012 bedraagt het verschil bij de jongeren iets meer dan 16%: Eurostat komt op 30.538 werkzoekenden, VDAB telt 36.537 jonge NWWZ (figuur 3 toont de verhouding 'Eurostat-raming/VDAB-telling' voor de jaren 2002 en 2012). Het relatief kleine verschil geeft aan dat beide definities vrij gelijklopend zijn: de ingeschreven jongeren bij VDAB verrichten geen arbeid, zoeken wellicht actief naar werk en zijn vlug beschikbaar.

De verschillen kunnen meerdere ‘technische’ oorzaken hebben: naast de steekproef-afwijkingen van de Eurostat-enquête, zijn er ook registratie-verschillen ten gevolge van het tijdstip van in- en uitschrijving (door VDAB) na studies, bij tijdelijke arbeid, enz.

Het verschil bij de middelste leeftijdsgroep (25-49 jaar) bedraagt 24%, ongeveer even groot bij de mannen en vrouwen. Hoewel men zou kunnen veronderstellen dat werkzoekende vrouwen in die leeftijdsgroep (gezien hun traditioneel vaker ‘dubbele rol’ in de combinatie van loon- en thuisarbeid) minder actief zoeken en/of beschikbaar zijn dan mannen, kunnen recente ontwikkelingen het zoekgedrag positief beïnvloeden hebben.

Er zijn vooreerst de vele mogelijkheden voor deeltijds werk en volledige of gedeeltelijke loopbaanonderbreking, er is de trend naar meer thuiswerk, maar ook de activering, controle en sanctionering kunnen hier een belangrijke rol spelen.

Figuur 3 De verhouding tussen het aantal werkzoekenden op basis van de Eurostat/ILO-definitie en het aantal werkzoekenden op basis van de VDAB/NWWZ-definitie (Vlaams Gewest; 2002 en 2012)

In figuur 3 is te zien dat het verschil vanuit het grootst is bij de 50-plussers en volledig omgekeerd is. In 2012 lag het aantal oudere werkzoekenden volgens Eurostat (21.698) liefst 56% lager dan het aantal oudere NWWZ volgens VDAB (49.988), hetgeen wijst op een weinig zoek-actieve en/of beschikbare oudere arbeidsreserve. In 2002 lag het aantal oudere NWWZ, door de toen nog vrij algemeen geldende vrijstelling vanaf 50 jaar, nog iets lager (13.279) dan het aantal oudere werkzoekenden volgens Eurostat (16.718).

Het sterk optrekken van de leeftijdsgrens voor vrijstelling van beschikbaarheid heeft tussen 2002 en 2012 wel geleid tot een forse toename van het aantal oudere NWWZ bij VDAB: van 13.279 tot 49.988 of bijna een verviervoudiging, maar er speelt ook een beperkt conjunctuureffect. Daartegenover is volgens de enquêtes van Eurostat het aantal actief werkzoekende en vlug inzetbare oudere werklozen slechts beperkt toegenomen (van 16.718 in 2002 naar 21.698 of +30%). Dit toont aan hoe belangrijk het is, zeker bij vergelijkingen in de tijd, de juiste definities en criteria te hanteren.

Conclusies

Er zijn verschillende definities en methoden om de werkloosheid te meten. VDAB registreert de populatie niet-werkende werkzoekenden op basis van hun inschrijving bij VDAB. Eurostat maakt op basis van een enquête een raming van het aantal actief en vlug beschikbare werkzoekenden. Dit leidt tot verschillen waarbij Eurostat veel lagere aantallen werkzoekenden bekomt. De verschillen kunnen te wijten zijn aan het zoekgedrag en de beschikbaarheid, maar hebben ook louter ‘technische’ oorzaken. Bij de 50-plussers zijn de verschillen enorm groot en evolueren ze sterk volgens de gehanteerde criteria.

Meer informatie

VDAB - Studiedienst
Keizerslaan 11, 1000 Brussel
Tel. 02 506 15 88
E-mail: studiedienst@vdab.be
vdab.be/trends/ontcijfert/

